kenis bezit voor het animale-, voor het eigenlijke zieleleven minder belang.

Zoo zagen wij dan, hoe naar vaste ordeningen, onze gewaarwordingen ontstaan van wat in ons en om ons geschiedt, en hoe daardoor onze ziel in meerdere of mindere mate de kleine wereld van haar eigen lichaam en de groote wereld van wat daar buiten ligt, leert kennen.

Thans rest ons nog de bespreking van de vaste ordeningen voor de gewaarwordingen der twee hoogere zinnen: gezicht en gehoor, die voor ons kennen van zoo voorname beteekenis zijn.

„Het beeld des Onzienlijken Gods."

> Dewelke is het beeld des onzienlijken Gods de eerst geborene aller creature.
>
> Col. 1 : 15.

God is een Geest, onze God is onzienlijk; maar toch openbaart die Onzienlijke zich met klimmende klaarheid. Schemerend door en achter het gordijn der *Natuur*, doorzichtiger in den naar zijn Beeld geschapen *Mensch*; en met volle klaarheid in *Christus*, die is het uitgedrukte beeld Zijner zelfstandigheid, *het* beeld des Onzienlijken Gods.

Beeld, niet beeltenis. Wat gebeeldhouwd is geeft meer dan wat in lijn en tint is afgebeeld; het geeft de volle verschijning; in marmer of metaal bootst het beeld den massieven levensvorm na. De beeltenis met stift of penseel geeft op haar beurt wat het koele, stugge marmer weigert uit te drukken, de levenswarmte, den zielegloed, de beweeglijke trekken; maar het beeld is meer indrukwekkend, is overweldigend door machtiger werkelijkheid en bijna tastbaarheid.

Daarom spreekt de Schrift niet van de beeltenis, maar van het beeld van God, die onzienlijk is, en in die uitdrukking het *beeld van God*, trekt zich geheel de actie der religie saam. God geeft zijn beeld; de mensch verderft dat beeld; de mensch wil zelf een beeld van God maken; dat zelf willen maken van een beeld van God is bittere zonde; en in het eind klimt die zonde tot haar hoogste punt, als satan, als het beest, als de mensch der zonde, als de antichrist, zichzelven een beeld opricht, en voor dat beeld de aanbidding opeischt, die alleen toekomt aan „het uitgedrukte beeld van Gods zelfstandigheid", d. i. aan den Christus.

Die openbaring van God in zijn beeld mag alzoo niet verstaan als figuurlijke uitdrukking, als overdrachtelijke taalvorm. Ze is integendeel bovennatuurlijke werkelijkheid. Vandaar het zeggen van Jezus tot Filippus: „Wie mij gezien heeft die heeft den Vader gezien", en vandaar de hope der heerlijkheid voor elk kind van God, dat ook hij eens den Christus zien zal gelijk hij is, en dat hij in dat zien van den verheerlijkten Christus God-zelf zal zien van aangezicht tot aangezicht. Niet Christus zien en daarna of daarnaast God zien, maar God zien in Christus.

De zonde heeft in den onwedergeboren mensch het beeld van God onkenbaar gemaakt. En nu geeft God in Christus, in één persoon, zijn volle beeld in voleinde klaarheid. En dit kon in onze menschelijke natuur, omdat de Zoon van eeuwigheid het beeld des Vaders was, en onze menschelijke natuur als door de schaduw van dat beeld uit het stof deze aarde was geformeerd.

Wie daarom staan blijft bij de openbaring Gods in de natuur, gedrukt als ze is door den vloek; of ook staan blijft bij de openbaring van het geestelijk wezen Gods in den mensch, gelijk hij dood is door de zonde; kan tot geen waarachtige kennisse Gods geraken, maar moet in afgoderij of valsche philosophie vervallen.

„Niemand kent den Vader dan de Zoon, en wien het de Zoon wil openbaren."

Daarom blijft de Christus het middenpunt van onze Godsvereering. Niet alleen door wat hij sprak, door wat hij deed, door wat hij leed, maar door zijn persoon zelf. De glorie der apostelen ligt in wat ze gehoord, gezien en getast hebben van het Woord des levens.

Christus is niet maar de hoogste profeet onder de profeten, en het hoofd der apostelen, hij zelf is de persoonlijke belichaming van al wat in de heerlijkheid onzer religie ligt saamgevat. „In Hem woont de volheid der Godheid lichamelijk." Naar hem noemen we ons. In zijn naam is ons de zaligheid gegeven. Van zijn persoon en naam gaat de herbarende, de levenvernieuwende kracht uit, die de gedaante der wereld veranderd heeft. Alleen waar Hij wordt aangebeden, is waarachtig Christendom. Hij heerscht, niet enkel door de overlevering van wat hij eenmaal op aarde was, sprak, deed en onderging, maar door een reëele macht, die Hij nu nog, gezeten aan Gods rechterhand, uitoefent, op landen en natiën, op geslachten, gezinnen en personen. Voor hem of tegen hem, beslist over den loop van 'swerelds historie, over de einduitkomst van ieders levensexistentie. Met hem zal de wereld zich in vrede verblijden, tegen hem gekeerd, zal ze beroerd worden, en beroerd blijven, tot ze òf tot hem terugkeert, òf in haar verzet tegen hem vergaat en zich den dood eet.

Alle pogen om de Christelijke religie te verwateren en van hem los te maken, of ook met philosophie en heidensche uitdenkselen te vermengen, moet daarom tot geestelijken en zedelijken achteruitgang leiden.

Wie ook maar eenigszins den hoogen naam van Christus met dien van Buddha, Kongfutse of Mohammed op één lijn stelt of in één adem noemt, ondermijnt de Christelijke religie en alle religie, en daarmee de gelukkige ontwikkeling van ons menschelijk geslacht. Want dat alles voert af van de kennisse Gods, vervalscht de kenniase Gods, doet de echte kennisse Gods te loor gaan; en wijl God te kennen *zelf* het eeuwige leven is, hier en hiernamaals te genieten, is alle vervreemding van den Christus, alle omneveling van den naam van Christus, een zoeken niet van het leven, maar van den dood.

Christus zoeken om uw zaligheid is het begin; maar wie verstaat wat *zaligheid* is, grijpt juist ter wille van die zaligheid in Christus de kennisse van zijn God.

Het is zoo, in Christus ligt uw waarborg, dat eens uw ziel van alle zonde rein zal zijn; de zekerheid dat geen zondeschuld u meer jagen zal; de belofte dat ge eens uw lichaam verheerlijkt terugontvangt; en niet minder de hope van inwoning in het Vaderhuis, van heilige vreugde in de zalen van het eeuwige licht, van een eindeloos samenzijn met al Gods heiligen; kortom, van een erfenis, u brengende wat geen oor ooit gehoord, geen oog oont gezien heeft, of wat in geen menschenhart ooit opklom.

En toch is dat alles nog niet anders dan de luister van het paleis en van wie er mag binnentreden, de stralenkrans die de zaligheid omringt. En de werkelijke zaligheid is en blijft, in God zelven te zoeken. Hem uw God te besitten, Hem met doorziende kennisse te kennen, en met den levenden God in zalige aanbidding zielsgemeenschap te genieten, — dat en dat alleen is van alle eeuwige zaligheid de kern en pit.

En daarom is er zaligheid in Christus, èn omdat hij u van zonde verlost, èn omdat Hij u de erfenisse waarborgt onder de heiligen in het licht; maar toch, ten volle eerst is de zaligheid door u in Christus gegrepen, zoo ge in hem, als het Beeld des onzienlijken Gods, God zelven grijpt, en in die kennisse Gods, die van dat Beeld u toestraalt, indrinkt eeuwig leven.

Het is niet een zaligheid, die Christus u maar bereidt, die Hij u nader brengt, en waar Hij u eens binnenleidt, om dan, na voleinding van dat machtig werk, terug te treden. Neen, ook in het rijk der heerlijkheid zou er geen zaligheid zijn, zoo de Christus er niet eeuwiglijk was, als degene in wien gij God zien, kennen en genieten kondt.

Toch toeft dit niet tot ge in het Vaderhuis zijt binnengegaan.

Wel wordt daar eerst de kennisse Gods volëind, maar hier reeds begint ze. We hebben niet maar een toezegging van toekomstige openbaring, maar een openbaring van God in Christus, die hier reeds onder ons bereik valt.

Het Beeld van God ligt op het Evangelieblad in Christus voor ons uitgeteekend. God is een geest, en de zelfopenbaring Gods in het eeuwige Woord ligt in het beschreven Woord voor ons uitgesproken.

Ook na zijn hemelvaart leert Christus in dat Woord na, is met dat Woord de beeltenis van het Beeld Gods de wereld ingegaan, is zijn gestalte onder ons voortlevende, en zijn we, dank zij dat Woord, zoo met den persoon en de verschijning van den Christus vertrouwd, dat hij ons verzelschapt op onzen levensweg. Zoo als de Christus verkeerde onder zijn toenmalige omgeving, zoo brengt de verbeelding hem over in onze eigen omgeving, en passen we zijn woord van toen zóo op ons zelven over, dat het is of hij ons zelven toespreekt, vermaant, bezielt en troost.

Doch hierbij blijft het niet.

Er is van den Christus niet alleen een beeltenis in het Woord, maar er zijn ook van den Christus krachten en werkingen, invloeden uitgegaan, die zich als vonkend vuur van ziel op ziel hebben overgeplant, die vuur in den mensch hebben ontstoken, en alzoo een gloed van liefde, van heiligen zin, van geestelijke toewijding hebben doen ontbranden, die de eeuwen doorging en nog brandt, en ons, als we er in leven mogen, koestert en verwarmt, en als 't ware den levensadem van den Christus ons nabij brengt.

En dit alles is niet maar lijdelijk gevolg van zijn verschijning voor twintig eeuwen, maar wordt dag aan dag reëel door hem zelven gevoed en gesterkt, en dringt rechtstreeks uit den Christus op ons aan. Elke ziel die herboren wordt, elke heilige zin die in ons opkomt, alle goed werk waartoe we bekwaamd worden, het is al zijn werk door de wondere inwoning van den Heiligen Geest.

Hij zou komen om woning bij ons te maken, en hij is gekomen, en komt nóg, elken dag en elken nacht, om die inwoning in de gemeente zijner heiligen te bevestigen. Hij is ons geen onbekende, maar ook wij zijn hem geen vreemden. Hij kent en roept ons bij name, en schikt zich naar de nooden van elk hart.

Zoo dringt hij, die het Beeld des Onzienlijken Gods is, aldoor op ons aan, zet zijn eens begonnen werk in ons voort en doet door, èh en vloed heen, den oceaan van Gods grondelooze barmhartigheden steeds heerlijker voor ons schitteren.

Gewisselijk, er is kennisse Gods die wij van hem nemen en aan hem ontleenen; maar veel meer nog is er kennisse Gods die hij zelf ons toebrengt, in ons brengt en in het verborgene onzer ziel tot klaarheid doet komen.

Dit toch is het mystieke, dat hij die het Beeld des onzienlijken Gods is, ons dat beeld niet slechts toont, en ons door dat beeld niet slechts bekoort, maar dat beeld in ons zelven, in onzen eigen persoon, in onze eigen ziel uit beitelt.

Er is gelijkvormigmaking van ons eigen innerlijk leven aan het innerlijk leven van den Christus. Zijn beeld drukt zich af in Gods heiligen.

En dit eerst is de hoogste kennisse Gods, die we op aarde bereiken kunnen, wanneer alzoo het beeld Gods in Christus het beeld Gods in onszelven vernieuwt.

Dr. A. KUYPER,
De Gemeene Gratie.

Deel II van dit premiewerk voor abonné's op De Heraut (waarop d.d. 17 Juni 1901 de inteekening onherroepelijk werd gesloten) is verschenen. Aan alle inteekenaren, die ons ook voor dit tweede deel ƒ 3.— voor elk door hen aangevraagd exemplaar deden toekomen, zijn de hun toekomende ex. deel II verzonden.

Gaarne zouden wij van de abonné's, die voor deel II ons tot op heden òf niets, òf een onvoldoend bedrag remitteerden, onverwijld het ons komende ontvangen, opdat ook de voor hen bestemde exemplaren kunnen verzonden worden.

De Administratie.

25 September 1903.

Amsterdam, 25 September 1903.

De Hervormde Synode.

De saamkomst van de Haagsche Synode kenmerkte zich ook dit jaar door een volslagen gemis aan energie.

De fractie in de Hervormde Kerk, die de kerk door de kerk wil hervormen en al haar hoop had gesteld op de Synode, die „om" was, heeft weer gelegenheid te over gehad de waarheid te ondervinden van Dr. Hoedemaker's woord: „Heere, bewaar ons voor een orthodoxe Synode."

De heeren, die thans zetelen in het nieuwmodische heerenhuis in de Javastraat, waar in de antichambre de „Dordtsche Synode" hangt als symbool van het glorietijdperk onzer Gereformeerde Kerk, hebben daarom hun tijd niet verbeuzeld. Er is druk gearbeid zelfs. Er waren tuchtzaken te beredderen, finantieele zorgen te voorzien, reglementen te wijzigen. Vooral het *beheer* eischte veel tijd. Maar één daad, een daad van mannelijken moed, een daad, om richting en steun te geven aan het kerkelijke leven, die vraagt ge aan deze Synode te vergeefs.

De Haagsche Synode bleek ook nu weer impotent.

Niet alsof de ernstige vragen, die heel het leven van ons volk bewegen, ook niet aan haar deur aanklopten. De strijd tegen het veldwinnend socialisme; de vraag naar reorganisatie der kerk; de handhaving der waarheid Gods tegen het ongeloof; — dat alles stond wèl op haar agendum.

Maar de Synode ontweek elke beslissing.

Ze weet uitnemend goed, dat haar kerkgenootschap gelijk is aan een bouwvalligen toren, waaruit ge niet een steen los kunt maken, of heel het gebouw stort krakend ineen.

En daarom, met een kunstvaardigheid, die een koorddanseres eer aan zou doen, verrichtte ze op het slappe koord van beginselloosheid heksentoeren om het juiste evenwicht te bewaren.

o, Neen, de Synode keurde het socialisme in haar ambtsdragers niet goed, maar de klacht was reglementair niet in den haak en daarom kon de Synode niets doen om het socialisme te bestrijden.

En al erkende de Synode, dat haar organisatie niet onverbeterlijk was, ze zou met reorganisatie maar wachten, totdat betere tijden aanbraken.

Zoo werden de klagers met een kluitje in het riet gestuurd.

Is het wonder, dat onze gereformeerde broeders in het genootschap over deze Synode al de fiolen van hun toorn uitgieten?

Er was niemand, die bij het sterven van deze Synode haar loflied zong. Ze ging heen zonder begeerd te zijn.

Of neen, één was er, die de loftrompet aan de lippen zette en geen woorden van bewondering genoeg vinden kon voor dit hoogste college der „Vaderlandsche Kerk."

En die eene was, — ge raadt het in geen tien tellen, — het orgaan van de socialisten, *Het Volk!*

Licht en Schaduw.

Ook op het terrein der Zending wisselt licht en schaduw elkaar af.

Een vriendelijke lichtstraal schijnt van uit Djocja's hospitaal, waarvan wij zoo even het jaarlijksch verslag ontvangen. En daarnaast, ook al hangt dit nu niet rechtstreeks met de Zending saam, mag ook de opening genoemd worden van de Paul Kruger-school te Batavia.

Het is een verblijdend verschijnsel, dat in Indië zelf de beteekenis van het Christelijk onderwijs zoo hoog wordt geschat. De leening, voor deze school noodig, werd bijna geheel in Indie volteekend. Het moederland, waarop eerst alle hoop gevestigd werd, droeg slechts weinig bij. Bij de opening der school overtrof het aantal leerlingen, 90 in getal, de stoutste verwachting. Ook schijnt men in de keuze van het onderwijzend personeel zeer gelukkig te zijn geslaagd. Ds. Weyers, de volijverige Dienaar des Woords te Batavia, heeft door de zeldzame toewijding, den volharden ijver, den geloofsmoed, waarmede hij deze zaak aanvatte en ten einde bracht, zich een eerezuil opgericht. Onze beste wenschen vergezellen deze christelijke school, die voor heel Java ten zegen moge worden.

Tegenover die lichtzijde staat echter de donkere schaduw, die thans over Soemba ligt.

Ds. Pos, die pas na een jaar verlof weerkeerde naar zijn arbeidsveld, werd ernstig krank en moest op Java herstel van kracht gaan zoeken. Onze tweede zendingsdienaar op Soemba, Ds. de Bruijn, heeft juist vacantie gekregen en is gerepatrieerd. Ons zendingsterrein ligt dus tijdelijk geheel braak. En dit is nog het ergste niet. Maar Ds. Pos heeft zijn gemeente op Soemba in zoo ontredderden toestand aangetroffen, dat de wanhoop hem om het hart sloeg en hij vreest, dat aan een krachtig weeropleven der Zendingsactie niet te denken valt.

Nu stemmen wij gaarne toe, dat een toestand van geestelijke depressie, als waarin broeder Pos verkeert, niet de meest geschikte is om een juist oordeel over Soemba te vestigen. Wie een zwarten bril op heeft, ziet alles donker om zich heen. Maar dit neemt toch niet weg, dat de toestand op Soemba treurig is en de vraag steeds luider gehoord wordt, of voortzetting van de zendingsactie *op den bestaanden voet* wel wenschelijk en raadzaam is.

De bezwaren, die tegen dit Zendingsterrein worden ingebracht, zijn toch niet gering te achten

Vooreerst, zoo zegt men, kan met onze uiterst beperkte krachten de zendingsactie op Soemba niet tot een blijvend resultaat leiden. Zending dient niet om enkele heidenen tot bekeering te brengen, maar om een *Christelijke Kerk te stichten*. Zal een Christelijke kerk echter duurzaam bestand hebben, dan is wel in de eerste plaats noodig dat ze in de eigen landstaal een eigen Bijbel, een eigen catechismus, een eigen liturgie en kerkenorde ontvangt. Wanneer men nu weet, dat op een Soemba een taal wordt gesproken, die geheel op zichzelf staat; ja, dat men op dit kleine eiland nog te doen heeft met tweeërlei bevolking, de oorspronkelijke inwoners en de van buiten af gekomen Savoeneezen, die elk weer een eigen taal hebben, dan zal men gevoelen, hoe de stichting van een Christelijke kerk op zulk een eiland een arbeid en een kosten met zich brengt, die de draagkracht onzer kerken verre te boven gaat.

Hierbij komt in de tweede plaats, dat Soemba geheel geïsoleerd ligt van ons eigenlijk zendingsterrein in Indië en van Soemba uit geen de minste invloed op onzen Archipel kan worden uitgeoefend. Op Java schuilt de macht van heidendom en mahomedanisme. Daar moet de strijd gestreden worden. En waar nu onze krachten zoo gering zijn, daar klemt de vraag of wij goed doen met deze kleine kracht nog te versnipperen. Gesteld dat Nederland nog heidensch ware, wat zou men dan zeggen van een zendingsactie, die bij voorkeur Urk of Ameland tot arbeidsterrein koos? En toch, Urk en Ameland zijn van uit Amsterdam nog in één dag te bereiken en Soemba ligt van Java een reis van weken af.

Terwijl eindelijk, en ook dit bezwaar mag niet te licht geteld, nu het droeve bericht van Ds. Pos inzinking tot ons kwam, het geestelijk isolement van de zendingsdienaren op Soemba niet anders dan schadelijk op hun toestand werken kan. Op Java kan men, dank zij de middelen van vervoer, elkaar nog eens zien en met elkaar raadplegen in ernstige omstandigheden. Maar op Soemba zit men geheel van de wereld afgesneden. Eens in het jaar komt er een gouvernementsboot.

Voegt men hier nu bij, dat de zendingsarbeid op Soemba dusverre weinig blijvende vrucht afwierp, dan zou het struisvogelpolitiek zijn den ernst dezer bezwaren te willen wegcijferen. Zeker zou niemand er aan denken, wanneer thans nog een keuze moest worden gedaan, een zendingspost op dit zoo afgelegen en weinig beteekenende eiland te vestigen, waar Java, het middenpunt van Indië, zoo luide om hulpe vraagt.

Wij zeggen dit alles niet, om den zendingsijver in onze drie Noordelijke provincien te doen verslappen. Maar nu de toestand op Soemba zoo donker is — en ook daarin hebben wij een bestel Gods te erkennen — mag de vraag niet onderdrukt, of het goed is op den ingeslagen weg voort te gaan?

Een dergelijke vraag, die bij velen opkwam, dient openlijk te worden besproken. Niets dooft meer het vuur van den Zendingsijver, dan de twijfel of men wel op den rechten weg is.

Daarom zal het goed zijn, wanneer de deputaten, die door de zendende kerken zijn aangewezen om voor Soemba te zorgen, na raadpleging met Ds. de Bruijn openlijk mededeeling van hun beslissing doen en de gronden aangeven, waarop hun besluit rust.

„Vrije vroomheid."

Een der ernstigste grieven van de modernen tegen ons, orthodoxen, was steeds, dat het religieuse leven bij ons aan banden gelegd werd.

Bij ons was alles uitwendige vorm. Er was een vaste vorm voor het gebed; een scherp belijnde confessie; een wel omschreven liturgie, een verplichte catechismus. Al die vormen waren de dood voor het geestelijk leven. Ze waren een keurslijf, dat de lucht uit de longen neep, en het hart belette het bloed door de aderen te stuwen. En daarom, dat keurslijf moest hoe eer hoe beter verwisseld voor de nieuwerwetsche reformrok. Geen kerk, maar een gezellige samenkomst in den Protestantenbond. Geen confessie en geen catechismus, maar de vrije vroomheid, die sprak uit eigen aandrang des harten. En al zong dan ook elk vogelke op eigen wijs zijn vroomheidslied, juist in die veelheid van schakeering kwam de rijkdom van het religieuse leven uit.

Onze profetie, dat deze „bandelooze vroomheid," dat alles overlaten aan individueele willekeur, op vernietiging van het religieuse leven moest uitloopen, bleek maar al te spoedig waarheid. Het oudere geslacht der modernen, met zijn hoog idealistische opvatting, sterft allengs weg, en de jongeren, die hun plaats innemen, mogen in ascetisme lief hebberen of aan socialistische droomerijen zich vergapen, het *religieuse* leven, de gemeenschap met God, krimpt tot al geringer afmetingen ineen.

Het klaaglied, dat Prof. Oort bij de opening van het „congres der vrijzinnigen" zong, was in dat opzicht een teeken des tijds. En nog veel vlijmender zet Prof. Knappert het mes in de wonde, waar hij in *De Hervorming* deze teekening geeft van wat in sommige kringen der modernen te aanschouwen valt:

> Vandaar onder ons vooreerst zulken uit wier overtuiging en dus ook uit wier prediking al het wezenlijk godsdienstige en christelijke verdwenen is. Zij hebben van het „goddelijk recht van den twijfel" zoo gulsig gebruik gemaakt, dat 't nu àl open vraag werd, overal wijde scheuren: de kille wind blaast er door. God, gebed, dengd, eeuwig leven, menschenwaarde, onsterfelijkheid . . . het is al in discussie. Al staat het nu vast, dat dit zeer eerlijk en rechtschapen zijn kan, met huivering denkt men aan de prediking, die van dezen ongodsdienstigheid het droeve gevolg zijn moet. Het worden betoogen, beschouwingen over alles wat gij wilt, maar het is geene Evangelieverkondiging, gloed noch heerlijkheid, geen gebed, geene profetie.
>
> Deze groep is niet groot, omdat geen voorganger dit leven lang volhoudt. Maar talrijk zijn zij, die in geenen deele ongodsdienstig mogen heeten maar wier godsdienst zich verre verwijderde van wat voor ons en anderen religies kern is. Het woord „God" wordt toegepast op begrippen, die niets meer uitstaande hebben met het christelijk geloof in God den Vader en onder den invloed van oude en spiksplinternieuwe wijsbegeerte, vaak ook van slecht verduwde lectuur, van meer of min grondige bestudeering van andere godsdiensten, ontstaat er eene beschouwing, een samenstel van meeningen en dus ook eene prediking en een onderwijs, waarin voor alles plaats is behalve juist voor dat godsdienstig theisme van Jezus, waaruit dus wegviel juist wat naar onze innige overtuiging godsdienst tot eene bron van blijdschap en vertroosting maakt.
>
> Dit is eene uiterst grove verdeeling. Er zijn van allerlei schakeeringen in het durven noemen van het voorwerp des geloofs en der aanbidding, in de waardeering voorts van de persoon van Jezus voor ons godsdienstig leven, in de vrijmoedigheid om „Jezus Christus" te zeggen. Wederom zijn er groepjes of afzonderlijke personen, die sterk onder den invloed staan van Tolstoj, of die in Boeddha zien niet slechts „het licht van Azië", maar „het licht der wereld", of theosofen. Van onze vrijzinnig-christelijke sociaal democraten wordt in dit verband niet gerept, want, zoo ik afga op hun blad *De blijde Wereld*, zijn zij in 't godsdienstige onze geestverwanten, slechts hebben zij eene andere meening over de toepassing des Christendoms in de maatschappij. Genoeg. Dit weinige volsta ter aanduiding van de groote verwarring onder ons. Er is geene godsdienstoefening, geene catechisatie aan de andere gelijk. Hoort de gemeente „God" zeggen, zij kan niet weten of zij dan inderdaad den Almachtigen en Levenden God zal hooren prediken of een soort ijle substantie, die door 't heelal vloeit of stroomt of iets anders doet. En als er een onbekende den kansel betreedt moet men goed opletten, of hij zal voorgaan in 't gebed dan wel „zoo maar beginnen". Vandaar verwarring, verbrokkeling van kracht, vandaar, erger nog, verkoeling van godsdienstigen gloed, een zich afwenden in arren moede van deze verflauwing der grenzen, dit gevraag en getwijfel, dit gebroddel met het heilige. „Boodschapt het met op Askelons straten, opdat de Filistijnen zich niet verblijden." Ach, zij weten het al en verheugen zich en roepen: „dat komt er van, dat gij onze goden niet hebt willen dienen en onze leer aanvaarden!" Zij verheugen zich en meenen, dat dit ons voeren moet naar hunne wachtvuren, naar hun neo calvisme.

Zoo is Leiden in last.

Prof. Knappert weet maar één redmiddel tegen deze onttakeling van het moderne scheepje.

De ernstige modernen moeten saamkomen om een moderne confessie, een modernen catechismus, een moderne liturgie op te stellen.

Zoo schrijft hij:

> Wij willen trachten tot elkander te brengen allenn, die met ons het heil zien in de prediking van het Evangelie van Jezus Christus, allen, die beslist willen getuigen van Gods bestuur en leiding, van de kracht en de wijding des gebeds, van de waardij onzer zielen en de hoop der persoonlijke onsterfelijkheid. Aangesien nu alle vroomheid, alle gemoedservaring, wil zij klaar en welbewust zijn voor ons zelven en indruk maken op anderen, wil zij vergaderen en vastheid geven, noodig heeft dogmatische omlijning, daarom willen wij trachten ons christelijk geloof in dogmatische formules te omschrijven. Niemand verdenkt ons daarbij van het dwaas begeeren om een of ander klassiek werk uit vroeger eeuwen te willen nabootsen. Men zou ons daardoor groot onrecht doen. Wij meenen slechts, dat eene zoo scherp mogelijke beschrijving van ons vrijzinnig christelijk geloof en ook van wat wij als daarmeê strijdend verwerpen, onder al de stroomingen dezes tijds vele voorgangers en ook vele gemeenteleden tot elkander zal brengen, hecht vereenigen, steunen zal. Terwijl eindelijk eene liturgie en eene catechese, op deze artikelen gegrondvest, leiding en vastheid aan onze richting, aan onze beginselen geven zal.
>
> Wij zijn benieuwd, hoe deze vaste dogmatische belijning der moderne beginselen er zal uitzien.
>
> Maar intusschen zij nu reeds met dankbaarheid geconstateerd, dat de moderne richting zelf inziet, dat het met de „vrije vroomheid" spaak loopt.

Zoo heel ongelijk hadden de orthodoxen toch niet, toen zij beweerden, dat zonder vastheid van belijdenis, het religieuse leven niet bloeien kan.

Afglijden.

Niet zonder bezorgdheid kan het worden aangezien, dat in Roomsche kringen de invloed van de Schriftcritiek steeds meer veld wint.

Het anti-christelijke karakter dezer nieuwere Schriftcritiek treedt steeds duidelijker aan het licht. Eerst tastte deze critiek alleen de geloofwaardigheid van den historischen inhoud der Schrift aan, maar ze liet de Goddelijke openbaring, het hoog religieus-ethische standpunt van Israel's religie met rust. Thans is ook deze laatste slagboom gevallen, en de drieste poging van Delitzsch en Winckler, om op grond van de Babylonische vondsten Israel's religie als een „Abklatsch" van Babel's wereldbeschouwing ons voor te stellen, heeft de kroon op het werk gezet. Het houweel van de schriftcritiek heeft het binnenste heiligdom der Schrift aangetast, en Jehova, Israël's God, tot een afgod verlaagd, die hoe eer hoe beter heeft plaats te maken voor den nieuwen god, dien een naturalistische wereldbeschouwing ons nog zal veroorloven a's deus otiosus te aanbidden.

Het ernstig protest dat *De Heraut* van meet af tegen deze schriftcritiek liet uitgaan, is daarmede volkomen gerechtvaardigd. De ethische theologie, die ook hier in bemiddelen haar kracht zocht, de inspiratie der Schrift prijs gaf, om in de *Goddelijke openbaring* aan Israël haar kracht te zoeken, moge thans moord en brand roepen, nu deze zelfde critiek ook dit Goddelijk karakter van Israël's religie aantast en vernietigen wil. Wie het fundament prijs geeft, heeft het aan zich zelf te wijten, wanneer heel het huis ineen stort, en men ten slotte niets dan een waardeloozen puinhoop overhoudt.

Dubbel gevaarlijk is het daarom, wanneer deze moderne critiek ook in de Roomsche kerk met zekere gretigheid ontvangen wordt. Bevreemdend is dit niet. Astruc, de Parijsche doctor, die de vader der moderne schriftcritiek wordt genoemd, was goed Roomsch. Vooral de Jezuieten zijn met name op het punt der Schriftinspiratie

wel eens zeer laks geweest. Het machtigste wapen in de handen der Protestanten, was steeds de Schrift, het: „Daar staat geschreven!" Door aan die vastheid der Schrift te tornen, kon aan het Protestantisme een slag worden toegebracht en tegelijk nog klaarder en duidelijker blijken, hoe niet de autoriteit van Gods Woord, maar alleen de autoriteit der Kerk, vastheid gaf aan het geloof.

Natuurlijk wil dit niet zeggen, dat de Roomsche kerk, als zoodanig, ooit de autoriteit der Schrift heeft prijs gegeven. In haar symbolen belijdt de Roomsche kerk die autoriteit even beslist als wij. Zelfs mag met dankbaarheid vermeld, dat de voorgaande paus aangaande de Schriftinspiratie zich zeer beslist heeft uitgelaten, en, door de instelling van de bijbel-commissie, gepoogd heeft paal en perk te stellen aan de gevaren der nieuwe critiek. En evenzoo dient erkend, dat er onder de Roomsche theologen mannen zijn, die met heiligen ijver, met groote beslistheid en met een kennis van zaken, die bewondering afdwingt, tegen deze critiek in het veld zijn getreden. Het pas verschenen werk van Dornstetter over Abraham zou menig Gereformeerde jaloersch kunnen maken.

Maar daartegenover staat het kwalijk te verbloemen feit, dat de Roomsche kerk, zoolang het dogma der kerk maar niet rechtstreeks weersproken wordt, een groote vrijheid van beweging aan haar theologen toestaat. Met name geldt dat van de inspiratie der Schrift. Het zou vermakelijk zijn, indien het niet zoo diep droevig was, om te zien, hoe Roomsche theologen zich beijveren, om hun prijsgeven van den inhoud der Schrift, in overeenstemming te brengen met het dogma der kerk. Met name geldt dit van de zoogenaamde „Ecole large" in Frankrijk, die in pater Lagrange haar tolk en in de *Revue Biblique* haar orgaan vindt. Evenals de Jezuiten in hun moraal letterlijk tot het laagste peil afdaalden, ten einde den „wereldling" het behooren tot de Roomsche kerk te gemakkelijker te maken, zoo geldt van deze school hetzelfde ten opzichte van de nieuwere critiek. Met de fijne distinctie, dat alleen wat de Schrift *bedoelt* ons als waarheid te leeren, Goddelijk gezag heeft, maar dat de critiek heeft te oordeelen over de vraag, wat historische inkleeding, mythe en fabel is, en wat in die historische inkleeding als Goddelijke waarheid ligt opgesloten, wordt de deur wagenwijd opengezet, om de zoogenaamde resultaten der nieuwere critiek met het dogma der kerk te verzoenen.

Nu zouden we niet zoo sterk de aandacht hierop vestigen, wanneer niet een Roomsch geestelijke, die achter den naam Pater Coelestinus schuil gaat, in een pas verschenen werk, getiteld: *Het aardsche Paradijs, Hoe het was en waar het lag*, poogde in populairen vorm deze denkbeelden ook bij onze Roomsche landgenooten te doen ingang vinden. In een schijnbaar dood-onschuldig tractaat over de vraag waar het Paradijs lag, wordt hier aan het volk geleerd, dat al wat de Schrift in Gen. 2 en 3 ons meedeelt, niets anders is dan een mythe. Het Paradijs zelf heeft nooit bestaan; de boom des levens en de boom der kennisse des goeds en des kwaads zijn eenvoudig symbolen; het eten van de verboden vrucht is inkleeding om te zeggen, dat de mensch viel; de slang is symbool voor den Satan; dat Eva uit Adam geschapen is, beteekent de hoogere eenheid van het huwelijksleven; m. a. w. al wat de Schrift ons als historisch gebeurd meedeelt, en wat daarom door heel de Christelijke kerk steeds als waarheid is geloofd, wordt hier voor onwaarheid verklaard. Want het baat niet om te zeggen, dat men toch deze verhalen als waar aanneemt, maar dan in geestelijken zin, als meedeeling van Adam's gelukkigen staat in den aanvang, den daarop gevolgden val door invloed van den Booze enz. Wie op deze wijze eenmaal de historie vergeestelijken gaat, kan evengoed verklaren, dat de verhalen van Israël's verlossing uit Egypte en de wetgeving op Sinai, de wonderen door Christus gedaan en zijn opstanding uit de dooden, alleen als symbolen zijn op te vatten van een diepere geestelijke waarheid. M. a. w. men komt zoodoende geheel op de lijn der moderne theologie.

Dat het werkje van Pater Coelestinus met kerkelijke goedkeuring uitgegeven werd, maakt de zaak te ernstiger. Tot dusverre hebben de Roomsche theologen in ons land met kracht tegen de moderne Schriftcritiek zich verzet. En het is een droef teeken, wanneer thans de Fransch luchthartige geest, die in de Ecole large aan het woord is, ook in de zooveel ernstiger Roomsche kerk in Nederland veld zou winnen.

Uit de Pers.

Dat de Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk allesbehalve tevreden zijn met den bestaanden toestand en soms schier met heimwee zien naar de organisatie onzer Gereformeerde kerken, toont de droeve klacht, die Ds. Eringa van Workum onlangs in de „Gereformeerde Kerk" schreef:

't Zou toch zoo noodig zijn in onze dagen, dat de Ned. Herv. Kerk haar invloed op elk levensterrein kon laten gelden; dat zij weer in de praktijk als belijdende Kerk kon optreden. Het trof ons dezer dagen, hoe de »gereformeerde kerken,' door de Deputaten voor de Correspondentie met de Hooge Overheid, Hare Majesteit de Koningin gelukwenschten op Haar verjaardag, waarop een dankbetuiging van Hare Majesteit aan diezelfde »gereformeerde kerken" in Nederland volgde. Waarom kan ook hier de Herv. Kerk zich weer niet uitspreken; zich niet laten gelden? Zeker! de Synode zou iets dergelijks kunnen doen, ofschoon ze niet meer bijeen was op 31 Augustus, maar toch de Ned. Herv. Kerk spreekt zich als zoodanig in dez. al weer niet uit. 't Heeft haast den schijn, alsof men tenslotte, nolens volens, dat toch maar meer rekening moet houden met de »gereformeerde kerken."

Misschien zullen sommigen zeggen: »maar er wordt ook van Confessioneele zijde zoo zelden iets goeds van de Ned. Herv. Kerk geregd; zij raakt aldus in discrediet." Wij moeten dan antwoorden, dat het ons juist zoo innig leed doet, dat de toestand van de Herv. Kerk van dien aard is, dat zij zich niet meer en niet beter kan laten gelden. Al dat wijzen op gebreken en misstanden moet dienen om liefde te wekken voor die kerk der Vaderen. Hare kwalen moeten blootgelegd en bekend worden, zal zij weer worden, wat zij moet zijn.

De zaak staat voor ons niet zoo, dat wij 't maar geduldig moeten aanzien, dat de Ned. Herv. Kerk bij de uitgetredene broeders de diep gesmade is; dat wij 't maar geduldig moeten dragen, dat zij naast zich de »gereformeerde kerken" ziet optreden me de pretentie, de voortzetting der aloude Gereformeerde Kerk van Nederland te zijn; dat wij 't maar geduldig moeten aanzien, dat de Ned. Herv. Kerk op den duur de concurrentie niet volhouden kan tegen de »gereformeerde kerken". Neen! 't is voor de Ned. Herv. kerk o. i. de levenskwestie of zij »erkelijk *de* openbaring van Christus' lichaam in Nederland zal blijven heeten of wel een valsche Kerk. In het eerste geval is het *recht* voor haar herstel te pleiten, opdat zij als Christus Kerk niet alleen haar plaats in 't volksleven blijve handhaven, maar ook invloed moge uitoefenen als be ijdende Kerk te midden van ons volksleven. In het tweede geval zou al dat herstel zoeken en dat blijven vasthouden aan de oude Vaderlandsche Kerk inderdaad strijdig zijn met het Woord en onze belijdenis. 't Is zoover reeds heen, dat men over deze vraag heen glijdt. Men schijnt het meer en meer als het onvermijdelijke te aanvaarden, dat de Ned. Herv. Kerk en de »gereformeerde kerken" naast elkander staan. Toch is o.i. van tweeën maar één mogelijk: óf de Ned. Herv. Kerk is de ware Kerk en dan is het standpunt der gerefo meerden *buiten* de Herv. Kerk door Gods Woord en Belijdenis geoordeeld, óf de Herv. Kerk heeft de kenteekenen der valsche Kerk (zie art. 29 Nederl. Gel.) en dan is het standpunt de gereformeerden *in* die Kerk door Gods Woord en de Belijdenis geoordeeld.

Wij meenen met Gods Woord in de hand en op grond der Belijdenis niet tot het laatste te mogen besluiten, omdat wij ook het wezen niet met het welwezen der Kerk wenschen te verwarren.

Maar moesten dan ook niet *allen*, die deze Herv. Kerk nog achten de openbaring van het lichaam van Christus te zijn, er op uit zijn, om deze Kerk zoo mogelijk te bevrijden van alle belemmeringen, om als belijdende Kerk op te treden? Moesten confessioneelen en niet confessioneelen 't hierin niet eens zijn, dat zij beide ook zooveel mogelijk er toe medewerkten, dat de Ned. Herv. kerk ook niet *schijne* te zijn een valsche Kerk voor 't oog van den oppervlakkigen beoordeelaar?

Wij lazen in de »Nedl. Kerkbode" van 22 Aug een ingezonden stuk uit de hoofdstad des lands, waarin gewezen wordt op den achteruitgang van het kerkelijk leven in Amsterdam. Veel in dat stukske is wellicht wat eenzijdig en overdreven, maar gewis is er ook zeer veel waars in.

Maar o! dat zulke getuigenissen de oogen toch mochten openen. Waarom zijn wij Hervorm den zoo verbazend conservatief, dat er bij geen mogelijkheid eenige verandering in onze Kerkelijke inrichting kan komen, ofschoon de nooden der Kerk zich vermenigvuldigen en de klachten over allerlei achteruitgang zich verdubbelen?

Waarom niet de presbyteriale kerkvorm terug erlangd en het voorbeeld der »gereformeerde kerken" gevolgd, die tot de Dordtsche kerkorde terug keerden? Deze naar de tijdsomstandigheden gewijzigd zou aan de Herv. Kerk weer dat karakter geven, dat noodig is, om ook in de praktijk als belijdende Kerk te kunnen optreden.

Want ofschoon wij ons met het kerkelijk standpunt der uitgetredenen niet kunnen vereenigen en hun wijze van optreden ten opzichte van de Herv. Kerk niet gerechtigd achten, toch mogen wij daar om *deze* waarheid wèl erkennen, dat hun kerkelijke inrichting, hun kerkvorm de onze overtreft. Kon het Synodaal-besturen-systeem vervangen worden door den presbyterialen kerkvorm, zoo zou dat zeker onze Herv. Kerk en het kerkelijk leven ten goede komen. In het praktisch optreden, in het zich als Kerk laten gelden, zou de oude Herv. of Geref. Kerk zeker nog wel iets kunnen leeren van de jonge »gereformeerde kerken", of liever nog, zou er veel te leeren zijn uit haar eigen historie.

Voor dit welwillend oordeel over onze Gereformeerde Kerken en den invloed, die van haar uitgaat, zijn wij dankbaar. Juist omdat wij op dit punt van de broeders aan de overzijde niet verwend zijn, geeft deze toon ons hope, dat er in de toekomst een betere verstandhouding komen zal.

Indien een advies ons geoorloofd ware, dan zou het dit zijn, dat deze broederen toch niet alle heil verwachten mogen van een uitwendig herstel van den *presbyterialen kerkvorm*.

Het hart der Kerk klopt in de *belijdenis*, en zoolang die niet den grondslag vormt van het kerkelijk leven baat een presbyteriale kerkregeering niets.

Officieele Berichten.

AGENDA voor de samenkomst van Ouderlingen uit de Noordhollandsche Kerken.

De vergadering zal D. V. plaats hebben te Amsterdam, in de Kerkeraadskamer der Gereformeerde Kerk aldaar, Kerkstraat 109, op Woensdag 30 Sept. e.k. Zij zal aanvangen te 9½ uren precies en eindigen te 5 uren; terwijl er gelegenheid zal zijn, om tegen vergoeding een eenvoudig koffiemaal te gebruiken.

De vergadering bestaat uit Predikanten en Ouderlingen uit de Gereformeerde Kerken in Noord-Holland, terwijl B.B. Diakenen op verzoek worden toegelaten.

De volgorde der te behandelen onderwerpen zal zijn:

1. Openingswoord door Ds. B. van Schelven van Amsterdam.

2. *a.* Kan de Kerkelijke bevestiging van een Huwelijk door den Kerkeraad worden toegestaan, wanneer de toestemming van de ouders (of voogden) werd geweigerd en van den Kantonrechter is verkregen?

b. Is het goed om bij de Kerkelijke tucht te spreken van trappen van censuur? of verdient het aanbeveling, om te onderscheiden censuur (afhouding van het H. Avondmaal) en afsnijding (na voorafgaande eerste, tweede en derde vermaning)?

c. Moet van een uitgesproken censuur onmiddellijk kondschap aan de gemeente worden gedaan (1e vermaning) of is het beter, dat de Kerkeraad daartoe eerst overga, als censuur (afhouden van het H. Avondmaal) en vermaan niet baten?

Deze drie punten, ingezonden door de B.B. van Alkmaar, zullen worden ingeleid door Ds. B. van Schelven, van Amsterdam

3. Behoort het tot de roeping van B.B. Ouderlingen, bij hun huisbezoek in de gezinnen, aangaande het sociale vraagstuk met voorlichting bij te staan, of behooren zij zich te bepalen tot het geestelijk en kerkelijk leven?

(Van de B.B. van Amsterdam).

In te leiden door Ds. J. C. Sikkel van Amsterdam.

4. Wat kunnen de Opzieners der Kerk doen tegen den toenemenden afkeer, dien het opkomend geslacht in onze Kerken toont te bezitten van het wandelen in de wegen des Heeren?

(Van de B.B. van Stoterdijk).

In te leiden door Ds. W. F. A. Winckel van Sloterdijk.

5. Wordt het wenschelijk geacht, dat in de z. g. „kermisweek" het woord bediend worde in 't bijzonder als protest tegen de kermis?

(Van de Br. van Weesp).

In te leiden door Ds. W. Goedhuis van Weesp.

6. *a.* Mag een Kerkeraad Kerkelijke bevestiging van een Huwelijk toestaan van een lid der Geref. Kerk met een ongeloovige (ongeloovig te verstaan in den zin van: het Woord Gods als regel van geloof en wandel openlijk verwerpen)?

b. Moet een lid der Geref. Kerk, die zich met een ongeloovige in den echt begeeft, Kerkelijk behandeld worden? Zoo ja, hoe moet deze Kerkelijke behandeling zijn.

(Van de B.B. te Enkhuizen).

In te leiden door Ds. W. H. Oosten, te Enkhuizen.

De Commissie van voorbereiding:
Joh. van Oostveen, *Voorz.*
P. J. Rullman, *Scr.*
F. H. von Meijenfeldt.
H. A. Munnik.

Kort verslag der Vergadering van Zendingskerk en Zendingsdeputaten, gehouden te Sneek, op 2 September 1903.

De Voorzitter, Ds. De Jonge, opent de vergadering en gaat voor in gebed.

Uit den brief van Ds. Bakker, gedateerd 19 Febr. 1903, wordt behandeld:

a. De aanvulling der instructie van den missionairen Dienaar des Woords; in deze instructie zal worden ingelascht dat aan Z.Ew. ook wordt opgedragen de geestelijke verzorging van Europeesche Geref. belijders; de gecommitteerden zullen dit formuleeren en een concept van wijziging aan ds volgende vergadering voorleggen.

b. Wordt gehandeld over aankoop van terrein Karang-Anjar, Premboen, Glonggon en andere plaatsen; besloten wordt voor dit jaar van aankoop van terrein af te zien op grond van het desbetreffend besluit der jongste Provinciale Synode.

Aan de orde komt de vraag of de overtochtskosten van de kranke huisonderwijzeres van Ds. Bakker door de Kerken moeten gedragen worden. De Kerkeraad oordeelt dat deze kosten moeten gedekt worden door de Kerken. De vergadering vereenigt zich hiermede. Met de Generale Zendingsdeputaten zal worden gecorrespondeerd, ten einde dit bedrag uit de Generale kas te mogen ontvangen.

Het schrijven van Prof. Rutgers over het in de kerk trouwen van ongedoopten zal worden gecopiëerd en aan deputaten rondgezonden.

Tot praeses der deputaten wordt herbenoemd: Ds. Groenewegen; tot scriba gecommitteerde der deputaten Ds. Van Dijk; tot gecommitteerde des Kerkeraads Ds. De Jonge.

De vergadering wordt gesloten na dankzegging door Ds. Groenewegen.

Namens de Vergadering,
Ds. A. van Dijk, *scriba der Dep.*

De Vijftiende Centrale Diaconale Conferentie

Om één uur werd de Conferentie weder voortgezet, nadat vooraf gezongen was Psalm 42 : 5.

Punt IV. Rapport.

De broeders Dr. H. Blanken Johz. van Waddingsveen, W. Sluyter Jr. van Rijswijk en J. F. H. Spier van Amsterdam, vormende de Commissie van advies in zake de oprichting van een Sanatorium ten behoeve van (on- en minvermogende) lijders aan Tuberculose, thans allen tegenwoordig zijnde, wordt het Rapport dezer Commissie nu het eerst aan de orde gesteld, en bij monde van br. Sluyter uitgebracht.

De Commissie meent de oprichting van een Sanatorium te moeten aanbevelen, allereerst uit een medisch oogpunt. Wel zijn hiertegen bezwaren, zoowel medische als financieele, doch deze zijn niet onoverkomelijk.

Vooral het geldelijk bezwaar acht de Commissie niet overwegend. Werd onder toezicht van een der Kerken een Sanatorium opgericht voor 20 patiënten, wier verblijf gerekend op 3 maanden, dus een gelegenheid zou openen voor 80 lijders per jaar, en wel ergens waar het terrein goedkoop en gezond is, dan zou dit kleine begin onder den zegen des Heeren een belangrijke uitbreiding kunnen nemen.

Verder zegt het rapport, dat niet uitsluitend on- en minvermogende lijders zouden opgenomen behoeven te worden. Daarna deelt de Commissie mede op welke gronden zij tot bovenvermeld advies is gekomen, om ten slotte haar gevoelen in een drietal stellingen te formuleeren.

Slechts met een enkel woord hebben wij den inhoud van dit hoogst belangrijk rapport hier medegedeeld, daar weldra D. V. het geheele stuk met de noodige bijlagen het licht zal zien.

Na de voorlezing spreekt br. Sluyter als zijn gevoelen uit, dat teneinde verwarring in de bespreking te voorkomen, het gewenscht is, achtereenvolgens te spreken over de principieele, de medische en de technische zijde dezer zaak.

Dit vond de vergadering goed, zoodat allereerst de principieële kwestie in debat kwam, en wel zoodanig, dat hierbij het voorstel der Commissie aanvankelijk strandde. Er zal veel stuurmanskunst noodig zijn, zal het nog eenmaal in veilige haven gebracht kunnen worden.

Ds. Teerink opende de rij der sprekers. Zijne Eerw. kon niet met het rapport mede gaan, dat de Kerk als instituut geroepen is om het breede terrein der barmhartigheid te bewerken. Waar in de Schrift vinden wij aangegeven, dat de Diaconie geroepen is alle zieken te verzorgen? Wel is dit de roeping van de Kerk als organisme, doch niet als instituut. Z. Eerw. acht dit ook niet noodzakelijk, want de Ver. voor Geref. Ziekenverzorging die hier voor enkele weken in dit zelfde kerkgebouw vergaderde, wenscht dit ter hand te nemen.

Verschillende broeders brachten daarop hunne bezwaren ter tafel. De een zegt, dat het ambt van ouderling en diaken plaatselijk is en dat een plaatselijke Diaconie niet behoeft en kan zorgen voor arme zieken van andere Diaconiën en dat het daarom goed is steun te verleenen aan de Ver. voor Geref. Ziekenverzorging. Een ander noemt zulk een zaak te zwaar voor een plaatselijke Diaconie, daar het ten koste van eigen armen zou geschieden. Weer een ander maakt de opmerking, dat de Ver. voor Geref. Ziekenverzorging met 50 patiënten à ƒ 1.— per dag wenscht te beginnen, terwijl onze Commissie voorstelt met 20 lijders à ƒ 1.50 aan te vangen. Br. Noteboom meent, dat de sanatoria's hun sporen nog niet verdiend hebben.

Door de laatste sprekers raakten wij aardig in een verkeerd vaarwater verzeild en was het ons bedunkens goed, dat de broeders Von Meyenfeldt en Blankenberg hunne verwondering uitspraken over deze wijze van handelen. Waar de vorige Conferentie eenparig zulk een rapport begeerd had, daar ging het nu toch niet aan met een enkel woord heel den omvangrijken arbeid van de Commissie te niet te doen. Steeds was er geroepen, dat aan de Diaconiën alle arbeid wordt uit handen genomen; zelfs een nietig, eigen Orgaan mochten wij niet bezitten. Sprekers achten het daarom noodig den arbeid der Commissie beter te waardeeren en eens een proef te nemen met het gedane voorstel. Wij behoeven ons niet bevreesd te maken, dat wij ons zoozeer zouden bezondigen met deze zaak ter hand te nemen. Stelt men de vraag of wij het mogen of moeten doen, dan zou men kunnen antwoorden: „Wij *mogen* wel, doch *moeten* niet.

De Voorzitter sluit zich hierbij aan en wenscht de zaak niet van de baan te schuiven. Gaarne zou hij een eigen Diaconaal gesticht voor onze ongelukkigen zien tot stand komen.

Ds. Teerink maakt hiertegen de opmerking, dat het moeilijk is uit te maken, of wij het mogen doen, daar wij dan voor het *niet mogen* een besliste uitspraak uit de Schrift zouden moeten aangeven, dat het niet mag, en daarvoor ziet Z. Eerw. geen kans. Doch de rapporteurs stellen het voor, dat het *moet*, en dit dienen zij toe te lichten en te bewijzen. Hoewel wij voor onze on- en minvermogende kranken moeten zorgen, toch kan Z. Eerw., hoe dankbaar ook voor den arbeid der Commissie, tot zijn leedwezen niet met het rapport medegaan.

Br. Stalknegt uit Velp zegt dat de Conferentie ten vorigen jare de Commissie benoemd heeft om de vraag te beantwoorden, wat wij in dezen doen kunnen, en nu de Commissie daaraan op uitnemende wijze voldaan heeft, dienen we dien arbeid te waardeeren.

Daarop neemt br. Sluyter het woord om de verschillende bezwaren te weerleggen en in een kort, doch gloedvol woord te wijzen op de beste wijze van verzorging van teringlijders, op de roeping der Diaconiën in zake de verzorging van ellendigen, op het Diaconaat als het ambt der Chr. liefde en op het werk van onzen Heere Christus, tijdens zijne omwandeling op aarde. Niet alleen predikte Hij het Evangelie om de zonde te stuiten, doch ook de ellende van kranken en hongerigen lenigde Hij, om de gevolgen der zonde te breken. Zoo moet ook in Christus Kerk het Diaconaat naast het Presbyteriaat staan, en naast de bediening van het Goddelijk Woord, de bediening der Goddelijke barmhartigheid te openbaren.

Br. Spier, eveneens lid der Commissie, gaat na waarom de Commissie benoemd is, en de bezwaren thans in 't midden gebracht. Alleen de geldelijke bezwaren acht hij van gewicht.

Wel ziet hij geen kans om met directe bewijzen uit de Schrift aan te toonen, dat de Kerk als instituut deze zaak behoort te doen, doch wij moeten letten op de tweeërlei werking in de Kerk des Heeren, n.l. de openbaring van het particuliere of organische leven der Kerk en de openbare bediening door middel van de daarvoor geroepen personen of ambtsdragers. Er is zoowel een particuliere als een openbare bediening des Woords. Zoo ook met de tucht. Ieder geloovige heeft wel particulier recht tot vermaan, doch kerkelijk alleen de ambtsdragers. Evenzoo is het gesteld met het werk der barmhartigheid.

Ieder is in zijne omgeving verplicht en geroepen om te helpen en wel te doen, doch voor de openbare barmhartigheid zijn de ambtsdragers geroepen en dus ook voor deze zaak.

Br. de Lange van Ermelo stemt toe, dat aan onzen arbeid nog veel ontbreekt en dat wij nog niet zijn, waar wij wezen moeten; doch wij moeten eerst plaatselijk ons beter openbaren en niet direct naar buiten in groote dingen onze kracht zoeken. Hij dringt aan op persoonlijken arbeid. Hulpkas te zijn moet onze eere zijn.

De Voorzitter kan zich met het gevoelen van den laatsten spreker niet geheel vereenigen. Wanneer wij onzen arbeid eerst plaatselijk moeten volmaken, dan komt er van deze en andere zaken nooit iets. Wij moeten rekening houden met de veranderde positie van het Diaconaat en hetgeen geschieden moet ten opzichte van de tegenwoordige behoeften onzer arme kranken en ellendigen. Het oprichten van zulk een Sanatorium is een zaak der barmhartigheid, en daarom dient het te geschieden.

Ds. Jonker zou misschien in deze zaak niets gezegd hebben, doch waar reeds een enkele maal de klacht geuit is, dat de diakenen in hun ambt beknopt worden en niets kunnen uitrichten, daar kan hij niet langer zwijgen. Is het omdat er nog geen Diaconale Sanatoria's zijn, of omdat het Diaconaat nog altijd leeft onder de bepalingen der Dordsche Synode? Men moet de zaken niet te donker inzien. De Diaconale vergaderingen hebben wel terdege nut. De gedachten omtrent de roeping van het Diaconaat zijn onder den invloed dier vergaderingen belangrijk gewijzigd. Met hoe weinig stelde men zich vroeger tevreden, en hoe zijn thans de eischen grooter geworden en is de gezichtskring verruimd.

Er is heel wat meer te doen dan vroeger en nog altijd blijft er arbeid genoeg; doch wij moeten niet vergeten, dat niet allereerst de gestichten de voorwerpen der barmhartigheid zijn, maar de personen, die niet particulier geholpen worden. En daarvoor is nog vrij wat geld noodig, wat wij aan de Gemeente moeten bekend maken, opdat deze leere geven. Het diakenambt is een dienend ambt.

(*Wordt vervolgd.*)

Buitenland.

België. Vergadering der Evangelische Alliantie te Blankenberg.

In bovengenoemde badplaats van België had de conferentie der Evangelische Alliantie plaats. Het bestuur achtte het geraden, om de Alliantie te laten uitspreken hoe zij tegenover de Heilige Schrift staat, of liever, wil blijven staan. Men achtte dit noodig tegenover het lid der Alliantie Dr. Lepsius te Berlijn, die in zijn „Reich Christi" de autoriteit der Schrift had aangerand.

Vóór dat de Alliantie samen kwam, had men reeds een verklaring gegeven, welke ondertee kend was door H. J. Rappard, O. Stockmayer, G. von Viebahn en E. Lohmann. Daarin komt voor, dat zij beleden dat de geheele Schrift van God is ingegeven en daarom Goddelijke autoriteit bezit; dat al was men dankbaar voor elken arbeid welke strekt om den oorspronkelijken tekst door het vergelijken van handschriften vast te stellen, men toch allen wetenschappelijken arbeid moest verwerpen, door welken het gezag van een deel der Schriften des Ouden of Nieuwen Verbonds verzwakt of ondergraven wordt, als zijnde een inbreuk op de organische eenheid der Schrift. De opstellers der verklaring erkennen wel, dat een geloovig Schrift- en bronnenonderzoek, als dienstmaagd des Heeren in de huishouding Gods, haar werk mag verrichten, maar weerstaan elke poging om deze dienstmaagd tot heerscheres te maken, daar zij zich buigen onder het Woord des Heeren Jezus: „Ik dank Uw Vader, Heere des Hemels en der aarde, dat gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt en hebt dezelve aan de kinderkens geopenbaard."

Dr. Lepsius antwoordde hierop, dat het zijn doel steeds geweest was de waarheid en heerlijkheid der Schrift tegen alle verachters te verdedigen. Met groote woorden kwam men hierin echter niet verder. Men moest de bedenkingen, die tegen de waarheid en echtheid van de historische overleveringen der Schrift ingebracht worden, kennen en wederleggen.

Hij die hierin iets vermag, bewijst der gemeente een dienst. Wie het daarom te doen is, om als „leidsman en leeraar in de gemeente des Heeren aangezien te worden", zou hem niet op zijn wegen vinden, omdat Christus gezegd heeft: dat Hij alleen onze meester is, en dat wij allen broeders zijn.

Als dit geen groote woorden zijn, weten wij niet, wat als zoodanig moet bestempeld woren!

De conferentie ging met de mannen die de verklaring de wereld inzonden, mede. Inzonderheid werd het standpunt van Dr. Lepsius bestreden door den predikant Rubanowitsch uit Hamburg, een bekeerden Jood. Wel waren er sommigen in de vergadering die Ds. Lepsius de handen boven het hoofd wilden houden. De Engelschman Meyer merkte daartoe op, dat men den meesten nadruk moest leggen op het inwendige leven met Christus en dat men niet door dogmatische spitsvondigheden de gewetens in verwarring brengen en binden mocht. Doch deze rede viel niet in den smaak; een der leden meende zelfs, dat Meyer niet in de conferentie te huis hoorde. De voorzitter von Knobelsdorff weigerde Dr Kamleh, die het voor Dr. Lepsius wilde opnemen, het woord. Jammer dat Dr. Lepsius zelf niet aanwezig was, ja niet uitgenoodigd werd. Dit verhindert echter niet dat wij ons er in verblijden dat de conferentie van Blankenberg duidelijk uitsprak, dat in de Evangelische Alliantie volgers van de hedendaagsche Schriftcritiek niet te huis hooren. Dat wij daarom het standpunt, waarop de Evangelische Alliantie zich plaatst, niet kunnen goedkeuren, spreekt haast vanzelf.

N.-Amerika. Een protest.

Wij ontvingen een schrijven van een broeder uit N.-Amerika, om op te komen tegen eenige mededeelingen van uit de nieuwe wereld omtrent toestanden in de Reformed Church, voorkomende in No. 1337 van dit blad.

Onze correspondent zegt, dat hetgeen omtrent het bidden, lezen van Gods Woord en de oefening der kerkelijke tucht gezegd wordt, niet overeenkomstig de waarheid is. Hij vermoedt dat hij die zijne mededeelingen toezond, te Oklahoma woont, waar het eenigen tijd duren moet vóór er te midden van de verwarring orde geschapen is.

De opmerking omtrent het Zondagschoolonderwijs wordt als juist erkend, maar die betreft bijna alle kerken van dit land. Ook bij de Christelijk Gereformeerde kerken is de Zondagschool verdeeld in vele klassen, en in vele Zondagscholen worden er liederen van Sankey gezongen. Het catechistisch onderwijs staat ook werkelijk op lagere trap in N.-Amerika dan in de Gereformeerde kerken in Nederland. Maar, zoo zegt onze briefschrijver, dat is een kwaal, die in de lucht zit, die zoowel de jeugd der Chr. Gereformeerden als die van de Reformed Church heeft aangetast. Maar tegen dat kwaad wordt gestreden. In alle Classes in het Westen, ook in de Engelsch sprekende kerken, wordt er voor geregeld catechiseeren krachtig geijverd, en zijn de „Heidelberger" en het „Kort Begrip" in eere. Van den Heidelberger is eene vereenvoudigde uitgave, zoowel in het Hollandsch als in het Engelsch, bezorgd door Ds. J. F. Zwemer.

Voorts wijst deze broeder ons op het feit, dat de Reformed Church nog altijd staat op den grondslag der Formulieren van Eenigheid, en dat zij zeer veel zendingsijver ontwikkelt, al kleven daar vele gebreken aan, maar zij zoekt toch echt Gereformeerd te zijn.

Aldus onze briefschrijver. Van harte hopen wij dat door 's Heeren Geest de Chr. Gereformeerde kerk en de Dutch Reformed Church tot eenheid mogen komen, of liever weder tot eenheid mogen komen, om gemeenschappelijk de bestaande misstanden te bestrijden. Naarmate de Gereformeerde beginselen meer doordringen, zal de behoefte dringerder worden om één te zijn en gemeenschappelijk de banier der Gereformeerde belijdenis omhoog te houden, tegenover zooveel sectarisme en zooveel Mammondienst als zich in de nieuwe wereld openbaart. Laten onze broeders het bedenken, dat vooral in zake de kerk des Heeren, eendracht macht maakt.

Gemengd nieuws.

Uit Lichtenfels in Beieren werd verleden jaar ook in de *Ev. Luth. Kirchenzeitung* bericht, dat vijf krachtige, levenslustige jonge mannen in een herberg bij het »Frühschoppen« zaten en in hun overmoed of Godvergetenheid met den doodgraver, die ook aanwezig was, een schriftelijke overeenkomst aangingen, volgens welke zij zich binnen een jaar aan hem zouden overleveren. Het duurde niet lang of vier van hen waren begraven. Nu wordt bericht dat ook de vijfde gestorven is. De bladen zeggen er van: »Een zeldzame lotsbeschikking». De schrift leert: «Dwaalt niet, God laat zich niet bespotten».

Als een bewijs van de onwetendheid in zake de religie der boerenbevolking in Rusland lazen wij het volgende. Een leeraar in het gouvernement Wologda sprak met een geacht en ontwikkeld landman uit zijn district.

— Wat hebt gij daar voor een boek? vroeg de boer.

— Het Nieuwe Testament, luidde het antwoord.

— Wat is dat?

— Het Nieuwe Testament, kent gij dan het Evangelie niet?

— Neen.

— Wat, hebt gij dan nooit van het Evangelie gehoord? In de kerk zegt toch de priester: »Nu wordt het heilig Evangelie voorgelezen....

— Neen!

— Gij schertst. Gij waart toch dikwijls in de kerk en zijt ook heden daar nog geweest, wat hebt gij dan daar gezien?

De boer zweeg.

— Wat toch de priester en de diaken doen?

— Zij zingen.

— En de gemeente?

— Die zwijgt.

— Hebt gij dan niet gezien dat de diaken een boek bij zich heeft en daaruit voorleest?

— Hij brengt wel iets met zich mede, maar het is geen boek.

— Wat dan?

— Dat weet ik niet.

— Komt dan de priester nooit bij u in het dorp om u gebeden voor te lezen?

— Neen, de popen komen enkel op den Petridag of op andere feestdagen, nemen de gaven in ontvangst en rijden dan weder weg.

— Spreken zij dan nooit met u van God en van Jezus Christus?

Kom, gij wilt mij maar wat wijsmaken.

— Neen, waarom toch?

— Weet gij dan niet, wie Jesus Christus was?

— Neen.